גמרא

דבר שאינו נישום מחיים לא גזור רבנן וביתמי אוקמוה רבנן אדאורייתא ואף רב שמואל בר רב יצחק סבר לה להא דרבא דאמר רב שמואל בר רב יצחק מנין למעשר בהמה של יתומים שמוכרים אותו כדרכו שנאמר [1]רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר (א) איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה הוי אומר זה מעשר בהמה איבעיא להו מהו להבליעו בעצמות רבי חייא ור' שמעון ברבי חד אמר מבליעו וחד אמר אין מבליעו ולא פליגי הא בדקה הא בגסה ואיבעית אימא אידי ואידי בגסה ולא פליגי (ב)מר כי אתריה ומר כי אתריה גופא (ג)בבכור הוא אומר [2]לא (א) יפדה ונמכר במעשר נאמר [3]לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום מנא הני מילי אמר רב חיננא אמר רב וכן (ב) אמר רב דימי אמר רבי יוחנן נאמר לא יגאל במעשר ונאמר [4]ולא יגאל בחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהושע מפני דאי לא מפני איכא למפרך מה לחרמים שכן חלים על הכל לאיי אפנויי מפני לא יאמר ולא יגאל בחרמים ויגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושים ואינם נגאלין ולא יגאל דכתב רחמנא למה לי (ג) לאפנויי איכא למיפרך מה למעשר שכן קדוש לפניו ולאחריו אלא לא יאמר לא יגאל בחרמים ויגמר מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף חרמים קדושין ואינן נגאלין לא יגאל דכתב רחמנא ל"ל לאפנויי איכא למיפרך מה לבכור שכן קדושתו מרחם אלא לא יאמר לא יגאל במעשר ויגמר [5]העברה [6]העברה מבכור מה בכור קדוש ואינו נגאל אף מעשר קדוש ואינו נגאל לא יגאל דכתב רחמנא במעשר למה לי לאפנויי ואכתי במעשר נמי לא מפני דאיכא למפרך כדפרכינן והעברת קרא יתירא הוא בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים דמעשר מפני דבכור לא מפני ומאי חזית דלא תפדה דבכור לגופיה ודמעשר לאפנויי ואימא דמעשר לגופיה דבכור לאפנויי דנין גאולה מגאולה ואין דנין פדייה מגאולה מאי נפקא מינה (ג)הא תנא דבי רבי ישמעאל [7]ושב הכהן [8]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל (ד) איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף בכור העברה העברה ממעשר דהא מעשר (ה) נמי גמר גאולה גאולה מחרמים מיעט רחמנא גבי חרמים הוא הוא ולא בכור ואימא הוא ולא מעשר (ו) מעשר גאולה כמותו רבא אמר לא יגאל דחרמים לא צריך דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו (ז)דתניא [2]חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם שנאמר [4]כל חרם קדש קדשים הוא לה' נתנן לכהן הרי הן כחולין לכל דבריהם שנאמר [9]כל חרם בישראל לך יהיה לא יגאל

רש"י

ושאינו נישום מחיים. כגון העור (ז) והגידין שחשיבות שום דמי הבהמה אינו בשביל העור הלכך בהבלעה שרי אפי' דגדול וביתמי משום השבת אבידה אוקמוה אדאורייתא דלאחר שחיטה מוכרו כדרכו: **סבר לה להא דרבא.** דמעשר לאחר שחיטה (ח) דאורייתא שרי למכור: **רק בכל אות נפשך.** מוקמינן בספרי (ט) דבפסולי המוקדשין מישתעי וכתיב תזבח ואכלת (ט): **איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים.** שאין נהנין מהם מחיים דהא שאר קדשים אם נפל בהן מום פודן ויכול למוכרן מחיים לכל מי שירצה: **אלא זה מעשר בהמה.** דכתיב ביה לא יגאל (י) דאינו נמכר מחיים וכתב דלאחר זביחה איכא ברכה והאי ברכה מכירה היא דדומיא דברכה שאסר לך מחיים התיר לך לאחר שחיטה ומה ברכה היתה ראויה בו מחיים מכירה. אלמא לאחר שחיטה נמכר מדאורייתא והא דתני אינו נמכר שחוט דרבנן הוא הילכך ביתמי מוקמינן אדאורייתא: **מהו להבליע.** דמי בשר מעשר בהמה של גדול עם דמי העצמות: **דקה.** אין העצמות ראויים לכלום (י) ואין מבליעין: **גסה.** ראויין העצמות לקתתא דנגרי (כ) ומבליעין: **כאתריה דמר.** עושין כלים מעצמות (ל) וכאתריה דמר אין עושין כלים מעצמות ואין מבליעין: **מנא ה"מ.** דמעשר אינו נמכר דמאי משמע מכירה מלא יגאל: **בחרמים.** כתיב (ויקרא כז) לא ימכר ולא יגאל כל חרם (יא) (ב) קדשים וגו': **מפני.** שצריך שיהו תיבות הללו לא יגאל מופנין לדרשה זו: **שכן חלין על הכל.** שאם החרים את (יב) הקדשים חל חרם עליהן ונותן לכהן כפי טובת הנאה שיש לו בהן כדאמר בערכין בפ' המקדיש שדהו (דף כח:) תאמר במעשר שאינו חל אלא על החולין ועוד חרם חל על כל העדר ומעשר אינו (יג) אלא עשירי: **איכא למיפרך.** דאיצטריך לא יגאל לחרמים דממעשר לא גמירי דמה למעשר שכן קדש לפניו ולאחריו שאם קרא לעשירי תשיעי ולתשיעי עשירי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשים: **דאיכא למיפרך.** במעשר כדפרכינן גבי חרמים מה לבכור שכן קדושתו מרחם תאמר במעשר שאין קדושתו מרחם ולהכי איצטריך לא יגאל דמעשר: **והעברה קרא יתירא הוא.** ומופנה לגזירה שוה ללמד העברה העברה על מעשר שלא יגאל ואין משיבין עליה הילכך לא יגאל דמעשר מופנה הוא. ומאי טעמא האי קרא יתירא דמצי למכתב כל פטר רחם (יד) לה' כדכתיב קרא אחרינא (שמות יג) כל פטר רחם לה' והעברת למה לי ש"מ קרא יתירא הוא: **בכור נמי נילף גאולה גאולה מחרמים.** דלא ימכר דאע"ג דלא כתב בבכור גאולה כתב ביה פדייה (שם) והיא היא:(טו) (ס) **גאולה דמעשר מפני.** כדאמרן הלכך דיינין ליה גזירה שוה מחרמים אבל פדייה דבכור לא מפני דאיצטריך לגופיה ולאגמורי נמי אמעשר בהעברה העברה: **ומאי חזית.** דפדייה דבכור לגופיה (טז) ולאגמורי אמעשר ולא יגאל דמעשר לאפנויי ולמיגמר גזירה שוה מחרמים אימא לא יגאל דמעשר לגופיה דלא (יז) יפדה ולאגמורי אבכור בהעברה העברה ודבכור לאפנויי ולמיגמר גזירה שוה מחרמים לאסור במכירה: **ונילף בכור העברה**(יח) **ממעשר.** שיהא אסור במכירה דהא מעשר כבר קים לן (יט) דגמרנא ליה גאולה מחרמים: **כל חרם** (כ) **קדשים הוא.** הוא אסור במכירה: (ג) **מסתברא מעשר.** הוה ליה לרבויי כדין חרמים דגאולה כתב ביה כמו בחרמים ולמעוטי בכור דפדייה כתב ביה: **לא יגאל דחרמים לא צריך.** ולא משום דגמר מבכור אלא מסברא נפקא לן דלאו בפדייה: **הקדש נינהו.** ואינו בפדייה ולא דמי לקדשי מזבח: **חולין נינהו.** ויכול למוכרן כהן לכל מי שירצה: **לך יהיה.** ברשות כהן הן כשאר ממונו: תנהו

תוספות

דלא יאמר לא יגאל בחרמים וגמר ממעשר מה מעשר קדוש ואינו נגאל. וא"ת דילמא הוה ילפינן מהקדש (כא) דתפדה וי"ל דלאומרא ילפינן א"נ משום דבחרמים כתיב לא ימכר ומוקמינן (י)בהו לא יגאל: **הוא** ולא בכור. רבא נמי דמשני נסמוך שלא ימכר (כב) בחרמים לא צריך אית ליה נמי הוא ולא בכור כדמוכח בפ"ק דתמורה (דף ה:) גבי אי עביד לא מהני דאי לאו הוא הוה ילפינן בכור העברה העברה ממעשר ואביי נמי דמוקי בפ"ק דתמורה הוא בהוייתו יהא מ"מ הוה דריש הוא ולא בכור (כ)מדסמך ליה הוא לקדש קדשים (ל)דמשמע הוא בקדושתו יהא: **רבא** אמר לא יגאל דחרמים לא צריך. כך כתוב בספרים ורש"י (כג) גרס לא ימכר משום דדייק דאיתנהו היכא אי בי בעלים הקדש נינהו ואי בלא יגאל קאמר והא קדשי בדק הבית נגאלין ור"ת מפ' דהקדש נינהו (כד) קאמר היינו אפי' נפדו לקדש קדשים (כה) משמע ליה קדושת הגוף עד בואו ליד כהן ומיהו קשיא לר' דבפ"ק דתמורה (דף ה:) משמע דמוכחינן דאין מועיל פדיון (כו) מהוא בהוייתו יהא לאביי דאי עביד מהני ולרבא דאמר לא מהני נפיק מלא יגאל גופיה וא"כ היכי הוה דייק הכא דלא יגאל לא צריך משום דאי בי בעלים הקדש נינהו אפילו נפדו הוא גופה מלא יגאל נפקא ליה לרבא ועוד קשיא אחרת שהקשה רש"י הא דקאמר אם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר (כז) מאי צריך מעשר ללא יגאל דחרמים הא בגופה כתב ואי משום לא ימכר (כח) (מ)בקנייה הכי ה"ל למימר ואם אינו ענין לגאולה דבגופה כתב תנהו ענין למכירה א"כ יאמר לא יגאל דחרמים למה לי ש"מ לאפנויי: (נ)**הא** לאחר שחיטה נגאל הא בעי העמדה והערכה. תימה לוקמה במפרכסת דהרי היא כחיה לכל דבריה כדאמר (כט) בפ"ב דחולין (דף ל.) מדמי פסח מי אלמי הא תנא שמע בה שנים או רוב שנים כו' וי"ל דשאני זו היתה חשובה כחיה אף לענין תמורה והרב רבי שמעון מנייבל"א ז"ל היה מפרש דהכא דנגמרה השחיטה כהלכתה לא חשיבא מפרכסת כחיה והכל (ל) פירשתי במרובה (ב"ק דף עו.) בשמעתין דפרה מטמאה טומאת אוכלין (ס):

פסק

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה ח:

ח ב מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ה:

◆

שיטה מקובצת

א) בשר כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך איזהו: ב) וכן כי אתא רב דימי אמר: ג) לי ש"מ לאפנויי: ד) אבל היכא דאיכא דדמי: ה) תיבת נמי נמחק: ו) מעשר מסתברא מעשר גאולה גאולה כמותו: ז) העור שחשיבות תיבת והגידין נמחק: ח) שחיטה מדאורייתא: ט) ואכלת בשר כברכת הס"ד: י) מעצמות הילכך מבליעין ובאתריה: יא) חרם קדש קדשים: יב) את קדשיו: יג) אינו חל אלא על העשירי הס"ד: יד) רחם לי כדכתיב: טו) היא גאולה הוא דיבור אחר: טז) לגופיה דלא יפדה ולאגמורי: יז) דלא יגאל ולאגמורי: יח) העברה העברה ממעשר: יט) לן ביה דגמרנא: כ) חרם קדש קדשים הוא כו' במכירה ולא בכור הס"ד: כא) דתפדה ס"א דנפדה: כב) ימכר דחרמים לא: כג) ורש"י הגיה לא: כד) נינהו דקאמר: כה) קדשים הוא משמע: כו) פדיון בחרמי כהנים ביד בעלים מהוא שהוא בהוייתו: כז) מה צריך תיבת מאי נמחק: כח) ימכר נקטיה הכי: כט) (בפ"ק דחולין): ל) והכל פירשו במרובה בשמעתא דפרה:

◆

רבינו גרשום

דבר שאינו נישום מחיים. היינו עור דאינו נישום אלא לאחר מיתה לא גזור רבנן לאחר שחיטה דאינו נמכר בהבלעה אטו קודם שחיטה אלא נמכר בהבלעה: וביתמי אוקמוה רבנן אדאוריי' דלא גזרו בהו משום תקנת יתומים אלא אוקמוה אדאורייתא דמחיים אינו נמכר הא לאחר שחיטה נמכר אפילו שלא בהבלעה: איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים. כלומר דמחיים אסור למוכרו וליהנות ממנו אלא לאחר שחיטה מותר הוי אומר מעשר בהמה (א) של יתומים דאי דגדול רבנן גזרי ביה לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה. ואי שאר פסולי המוקדשין אפי' מחיים נמכרין לאחר פריונן: בעצמותיו. הבשר בדמי העצמות: הא בגסה. עצמותיה חשובין למלאכה ויכול להבליעו בהן: מר כי אתריה. מאן דאמר מבליעו באתריה חשיבי עצמות דעבדי מינייהו חלילין. ובאתריה דמר דאמר אין מבליעו לא עבדי מיניה חלילין: שכן חלין על הכל. בין על קדשי קדשים בין על קדשים קלים בין על חולין. מעשר בהמה אינו חל אלא על חולין: אף חרמים קדושים. דכתיב כל חרם קדש קדשים הוא: לאפנויי ולמילף למעשר מה לא יגאל דחרמים לא ימכר נמי אף לא יגאל דמעשר לא ימכר נמי: שכן מקדש לפניו ולאחריו. כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין. מה שאין כן בחרמים: איכא למיפרך כדפרכינן מה לבכור שכן קדושתו מרחם: והעברת יתירא הוא. כלומר דלא צריך הכתוב לומר והעברת שהיה יכול לומר ונתת כל פטר רחם. אלא למה נכתב בלשון והעברת להיקשא ואין משיבין על ההיקשא ומייתר ליה לא יגאל במעשר למילף מלא יגאל דחרמים מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו. לעבור דמעשר ליכא למימר יתירא דמעשר ילפינן מבכור: בכור נמי נילף גאולה. מחרמים ולא יהא נמכר דמעשר מופנה כו'. ונילף בבכור שלא יהא נמכר העברה העברה ממעשר דהא אשכחן מעשר שאסור במכירה דגמר גאולה גאולה מחרמים וליגמר בכור ממעשר. הוא דכתיב קדש קדשים הוא דכתיב כל חרם קודש קדשים הוא: לא יגאל דחרמים לא צריך ולא צריכת למילף מג"ש. דאיתנהו היכא החרמים אי בבעלים הקדש נינהו ואסור לפדות קדשים תמימים: נתנן לכהן הרי הן כחולין. ונמכרין כדרכן:

מסורת הש"ס

א) [פסחים ג. וש"נ], ב) ב"ק יג. תמורה ה: ע"ש ח. [לעיל לא:], ג) [ערכין כח.] מכות יג: חולין פב. יבמות יז: נדה כב: יומא ב: נזיר ה. הוריות ח: מנחות ד. מה:, ד) תוספתא דערכין ספ"ד וע"ש, ה) [רש"א יב עין], ו) [ויקרא כז], ז) לכלים ל"ק, ח) [דגרי יעב"ץ], ט) גאולה הס"ד ומה"ד דמעשר כו'. ל"ק, י) בלא יגאל ל"ק, כ) ומדסמך ל"ק, ל) משמע ל"ק, מ) קאמר הכי וכו' ל"ק, נ) שייך לע"ב, ס) [ד"ה שחיטה וע"ע תוס' חולין פב. ד"ה כשנן].

◆

תורה אור השלם

1. רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת יי אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל: דברים יב טו
2. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליי: במדבר יח יז
3. לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל: ויקרא כז לג
4. אך כל חרם אשר יחרם איש ליי מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא ליי: ויקרא כז כח
5. וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש ליי: ויקרא כז לב
6. והעברת כל פטר רחם ליי וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליי: שמות יג יב
7. ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית: ויקרא יד לט
8. ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא: ויקרא יד מד
9. כל חרם בישראל לך יהיה: במדבר יח יד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תפדה ונמכר חי במעשר: (ב) רש"י ד"ה בחרמים וכו' חרם קדש קדשים: (ג) ד"ה כל חרם וכו' קדשים הוא לה' מ"מ מעשר גאולה כמותו מסתברא מעשר:

◆

מוסף רש"י

בבכור הוא אומר. לעיל לא.). זו היא שיבה זו היא ביאה. להן גזירה שוה זה הוא (יומא ב. ובמות יג:) כלומר ילפינן גזירה שוה משיבה לביאה כמו דהוי תחלייתו שיבה או ביאה (נדה כב:) דלפעמים באה לבדלך, כין דתחלייתו לביאה כהן מסתמין דייננו בהו גזירה שוה דגבות יד. ועי' רש"י ערובין יא. בארוכה). הרי הן כהקדש. ויש בהן מעילה (ערכין כח:).

א) גליון מסיגרת לשון רביע דברים גבמי זה מעשר בהמה של יתומים ולאו מוכן דהא בגדולים נמי מותר מה"ת למכור לאחר שחיטה והכן למורה לקראה קמי ול"ע